

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
Київська державна академія декоративно-прикладного мистецтва і дизайну
імені Михайла Бойчука
Факультет декоративно-прикладного мистецтва
Кафедра монументального та станкового живопису

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК.18. САКРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО. ОСНОВИ ІКОНОГРАФІЇ

Загальна інформація про дисципліну

Рівень (ступінь) вищої освіти	«Бакалавр» (освітній рівень перший)
Галузь знань	В Культура, мистецтво та гуманітарні науки
Спеціальність	В4 «Образотворче мистецтво та реставрація»
Освітня програма	ОПП «Мистецтвознавство»
Статус дисципліни	Вибіркова
Курс / семестр	2-й рік навчання (3-й семестр)
Кількість кредитів ЄКТС	4 кредити (120 год.)
Розподіл за видами занять та годинами навчання	Лекції – 28 год.
	Семінарські – 24
	Практичні – 8 год.
	Самостійна робота – 60 год.
Форма підсумкового контролю	Диференційований алік
Викладач (-і)	Дудченко А.М., викладач кафедри монументального і станкового живопису КДАДПМД ім. М. Бойчука
Контактна інформація викладача (-ів)	dydchenko_a@kdidpamid.edu.ua
Ресурси комунікації з викладачем	Moodle: https://kdidpamid.edu.ua/academy/navchannya/dystanczijne-navchannya/
Дні занять	Згідно з розкладом
Консультації	Дистанційні за домовленістю з ініціативи здобувача

Опис навчальної дисципліни

Анотація дисципліни	Навчальна дисципліна «Сакральне мистецтво. Основи іконографії» присвячена комплексному вивченню феномену релігійного мистецтва та витоків канонічного зображення. У межах курсу студенти ознайомляться з історичним розвитком сакральної традиції від ранньохристиянського періоду до видатних зразків українського та європейського іконопису. Особливу увагу приділено богословському підґрунтю іконопису та специфіці функціонування художнього образу в
---------------------	---

	літургійному просторі. Програма розкриває ключові іконографічні типи, сюжетні схеми та символіку кольору, світла й форми у візантійсько-слов'янській традиції. Студенти опанують методологію атрибуції та мистецтвознавчого аналізу пам'яток сакрального малярства різних епох. Курс передбачає вивчення техніко-технологічних особливостей створення ікони, включаючи специфіку левкасу, темперного живопису та золочення. Значне місце посідає розгляд української іконописної школи та її унікальних синтетичних рис у взаємодії з західноєвропейськими стилями. Заняття поєднують теоретичні лекції з практичною роботою щодо розшифрування складних сакральних алегорій та монограм. Отримані знання допоможуть сформуванню глибокого розуміння духовних та естетичних цінностей християнської культури. Дисципліна створює необхідне підґрунтя для подальшого дослідницького аналізу пам'яток сакральної архітектури, монументального живопису та ужиткового мистецтва.
Мета й завдання навчальної дисципліни	Метою викладання дисципліни є формування у студентів цілісного уявлення про сакральне мистецтво як особливий художньо-богословський феномен. Курс спрямований на глибоке засвоєння фундаментальних принципів християнської іконографії та її канонічних структур. Навчальний процес орієнтований на розвиток навичок самостійної атрибуції, датування та іконографічного аналізу пам'яток сакрального малярства. Важливою складовою є осмислення естетичної та духовної специфіки української іконописної спадщини у світовому контексті. Дисципліна має на меті навчити студентів вільно орієнтуватися в символіці та семантиці сакральних образів різних історичних періодів. Курс сприяє вихованню дбайливого ставлення до збереження та популяризації сакральної культурної спадщини. У результаті опанування програми студенти мають сформуванню професійний світогляд, необхідний для подальшої науково-дослідницької та експертної діяльності. Основні завдання навчальної дисципліни: – богословські засади, канонічні джерела та основні історичні етапи розвитку християнського сакрального мистецтва; – семантику іконографічних сюжетів, символіку кольору, світла, форми та простору у сакральному малярстві; – провідні іконографічні типи зображення Ісуса Христа, Богородиці, ангельських сил і святих;

	– стильові та регіональні особливості українського іконопису та його зв'язках із візантійською і західноєвропейською традиціями; – основні техніко-технологічні характеристики сакральних пам'яток (левкас, темпера, оліфа, золочення) та причини їхньої руйнації; – понятійно-термінологічний апарат дисципліни, а також провідну наукову й богословську літературу з мистецтвознавства. У результаті вивчення дисципліни студент повинен продемонструвати такі результати навчання: знати: – розуміти цілісність феномену сакрального мистецтва у різних культурах історичні витoki та сучасний контекст розвитку актуального мистецтва; – володіти фаховою термінологією і методикою дослідження творів сакрального мистецтва; – аналізувати найважливіші джерела з світового мистецтва; – розуміти автентичність українського сакрального мистецтва. вміти: – здійснювати на базовому рівні атрибуцію, датування та комплексний іконографічний аналіз сакральних пам'яток різних історичних епох; – застосовувати фахову мистецтвознавчу термінологію під час опису, аналізу та наукової інтерпретації сакральних творів; – трактувати символічний зміст, атрибути святих, складні алегорії та монограми в канонічних зображеннях; – аналізувати художньо-стильові особливості іконописних шкіл різних регіонів України та європейських країн; – проводити первинний аналіз технічного стану сакральних пам'яток для музейної, облікової або експертної діяльності; – формувати наукові висновки, готувати текстові описи та анотації сакральних пам'яток для каталогів і виставок.
Передумови вивчення дисципліни	«Україна: історія, культура, мистецтво» «Філософія мистецтва» «Вступ до мистецтвознавства» «Термінологія мистецтвознавства» «Методологія мистецтвознавства» «Історія мистецтва. Теорія мистецтва та аналіз творів»
Програмні компетентності та результати навчання	

Інтегральні компетентності	Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі мистецтвознавства або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій і методів даної галузі, а також суміжних спеціальностей, зумовлених комплексним підходом, проведення досліджень, та/або здійснення інновацій, що характеризуються невизначеністю умов і вимог.
Загальні компетенції (ЗК)	ЗК 2. Здатність зберігати і примножувати культурномистецькі, екологічні, моральні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Фахові (предметно-специфічні) компетенції спеціальності (ФК)	СК 4. Здатність оволодівати різними техніками та технологіями роботи у відповідних матеріалах за спеціалізаціями. СК 6. Здатність інтерпретувати смисли та засоби їх втілення у мистецькому творі. СК 9. Здатність використовувати професійні знання у практичній та мистецтвознавчій діяльності.

Структура навчальної дисципліни

Назва модулів і тем	Кількість годин				
	Усього	Лек	Пр	Сем	СР
Семестр 3					
Тема 1. Первісне мистецтво. Поняття «сакральне мистецтво» в різних культурах. Поняття символу.	8	2			6
Тема 2. Поняття міфу. Античне мистецтво.	8	2			7
Тема 3. Основні засади християнства. Першообраз.	16	2	2	6	7
Тема 4. Структура храму. Візантійське мистецтво.	20	6	2	6	7
Тема 5. Книжкова мініатюра і каліграфія в християнстві.	8	2			6
Тема 6. Поняття канону в Сакральному мистецтві.	22	2	2	6	7
Тема 7. Відмінності православного і католицького мистецтва.	8	2			7
Тема 8. Сакральне мистецтво та іконологія Нового часу від кінця XV століття до початку XX століття	20	6	2	6	7
Тема 9. Основні положення провідних релігій світу. Мова мистецтва.	10	4			6

Усього годин за Семестр 3	120	28	8	24	60
Вид контролю: Екзамен					

Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Аверінцев С. С. Софія-логос: словник. Київ : Дух і літера, 2004. 636 с.
2. Академічне релігієзнавство: підручник / за наук. ред. А. М. Колодного. Київ, 2000.
3. Креховецький Я. Богослов'я та духовність ікони. 2-е вид., доп. Львів : Свічадо, 2002. 182 с.
4. Лєпахін В. Ікона та іконічність [пер. з рос. Т. Тимо]. Львів : Свічадо, 2001. 287 с.
5. Овсійчук В. А. Українське мистецтво XIV – першої половини XVII століття: нариси з історії українського мистецтва. Київ : Мистецтво, 1985. 168 с.
6. Овсійчук В. А. Українське мистецтво другої половини XVI першої половини XVII ст. Архітектура. Скульптура. Живопис. Київ : Наукова думка, 1985. 184 с.
7. Словник українського сакрального мистецтва / М. Станкевич, С. Боньковська, Р. Василик та ін. ; за наук. ред. М. Станкевича. Львів : Афіша, 2006. 288 с.
8. Степовик Д. В. Історія української ікони X – XX століть. 2-е вид., стереотип. Київ : Либідь, 2004. 440 с.
9. Степовик Д. В. Українська ікона. Іконотворчий досвід діаспори. Київ : Балтія Друк, 2003. 160 с.
10. Степовик Д. В. Мистецтво ікони: Рим, Візантія, України. Київ : Наук. думка, 2008. 466 с.
11. Український іконопис XII – XIX ст.: альбом/ автор проєкту Анатолій Мельник. Хмельницький : Приватна фірма «Галерея 2», 2005. 256 с.
12. Филипович Л. Етнологія релігії. Київ, 2000.
13. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії. Київ : Вища школа, 1989. 221 с.
14. Логвін Г. Н. Софія Київська. Київ : Мистецтво, 1971.
15. Осадча О. А. Візантійські традиції в іконописі: богословської-символічні та формотворчі аспекти: монографія. Вінниця : ТОВ «Твори», 2023.
16. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво: навчальний посібник. Київ : Кондор, 2005.

Додаткова

17. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. Київ, 1988.
18. Вайнтруб І. В. Священні лики цивілізацій. Київ, 2001.
19. Горський В. С. Святі Київської Русі. Київ, 1993.
20. Демчук Р. Храм Софії у символічному просторі Русі-України. Київ : Києво-Могилянська академія, 2008. 164 с.: іл.
21. Ісаєвич Я. Д. Україна давня і нова: народ, релігія, культура. Львів, 1996.
22. Кристопчук М. Синтез технік монументального мистецтва в храмовій архітектурі. Львів, 2002.
23. Моця О., Ричка В. Київська Русь: від язичництва до християнства. Київ, 1996.
24. Осадча О. А. Структурно-просторова схема Дерева Життя у топографічній іконічності міста-храму-ікони-людини. Українська академія мистецтва: зб. дослідницьких та науково-методичних праць. Київ, 2018. Вип. 2.
25. Павлов С. В., Мезенцев К. В., Любіцева О. О. Географія релігій: навч. посіб.

Київ, 1999.

26.Попович М. Культура: ілюстрована енциклопедія України. Київ, 2009.

27.Попович М. Нариси історії культури України. Київ, 1998.

28.Світова художня культура: від первісного суспільства до початку середньовіччя: навч. посіб. / О. П. Шолокова та ін. Київ, 2004.

29.Українська культура в європейському контексті / за ред. Ю. Богуцького. Київ, 2007.

30.Уманцев Ф. Мистецтво давньої України. Київ, 2002.

31.Художня культура світу. Європейський культурний регіон. Київ, 2007.

32.Ervin Panofski. Studies In Iconology. Humanistic Themes In The Art Of The Renaissance. Routledg, 2018.

Методи контролю та розподіл балів

Назви змістових модулів і тем	Дата проведення	Формат контролю	Максимальна кількість балів
Теми 1-2: Тема 1. Первісне мистецтво. Поняття «сакральне мистецтво» в різних культурах. Поняття символу. Тема 2. Поняття міфу. Античне мистецтво.	січень	Конспектування наукових джерел, перевірка виконання практичної і самостійної роботи, оцінювання роботи під час семінарських занять, поточний контроль	4
Теми 3-4: Тема 3. Основні засади християнства. Першообраз. Тема 4. Структура храму. Візантійське мистецтво	лютий	Конспектування наукових джерел, перевірка виконання практичної і самостійної роботи, оцінювання роботи під час семінарських занять, поточний контроль	32
Теми 5-6: Тема 5. Книжкова мініатюра і каліграфія в християнстві. Тема 6. Поняття канону в Сакральному мистецтві.	березень	Конспектування наукових джерел, перевірка виконання практичної і самостійної роботи, оцінювання роботи під час семінарських занять, поточний контроль	18
Теми 7-9: Тема 7. Відмінності православного і католицького мистецтва. Тема 8. Мистецтво	квітень-травень	Конспектування наукових джерел, перевірка виконання практичної і самостійної роботи,	20

Ренесансу. Тема 9. Основні положення провідних релігій світу. Мова мистецтва.		робота, оцінювання роботи під час семінарських занять, поточний контроль. Семестровий контроль (Екзамен)	
Екзаменаційний контроль			
Екзамен. Усна компонента			26
РАЗОМ:			100

Форми контролю	Максимальна кількість балів
	Денна форма навчання
Усна доповідь, доповнення (робота в аудиторії)	4 x 5 бали = 20 балів
Перевірка виконання практичних завдань	4 x 5 бали = 20 балів
Перевірка виконання семінарських завдань	4 x 5 бали = 20 балів
Виконання самостійних робіт	10x2 = 20
Екзамен	20 балів
Всього	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Технічне, програмне та інструментальне забезпечення

Необхідне обладнання, устаткування	Робоча програма навчальної дисципліни «Сакральне мистецтво. Основи іконографії» для здобувачів вищої освіти за першим освітнім ступенем (освітньо-кваліфікаційним рівнем «Бакалавр») В4 «Образотворче мистецтво та реставрація», ОПП «Мистецтвознавство». КДАДПМД імені М. Бойчука,
---------------------------------------	---

	2025. 17 с. Демонстраційний дидактичний матеріал.
Необхідні засоби	Ноутбук, планшет
Програмне забезпечення	Microsoft Office, Онлайн-ресурс Google Workspace for Education тощо
Матеріали, інструменти	Блокнот для конспекту, ручка

Політика вивчення навчальної дисципліни

Політику щодо академічної доброчесності	Під час виконання навчальних завдань здобувачі зобов'язані дотримуватися принципів академічної доброчесності. Використання матеріалів з інтернет-ресурсів та інших інформаційних джерел допускається виключно за умови обов'язкового коректного посилання на джерело. Письмові роботи підлягають перевірці на наявність плагіату та допускаються до оцінювання за умови, що обсяг коректних текстових запозичень не перевищує 30%. У разі виявлення плагіату або інших форм порушення академічної доброчесності робота не зараховується, а здобувач отримує 0 балів із обов'язковим повторним виконанням завдання. Списування під час контрольних заходів і підсумкового оцінювання забороняється, зокрема із використанням мобільних пристроїв. Застосування мобільних пристроїв дозволяється лише у випадках, передбачених форматом онлайн тестування. Під час усіх форм поточного та рубіжного контролю порушення академічної доброчесності не допускаються. У разі відсутності здобувача під час контрольного заходу без поважної причини він втрачає право на отримання відповідних балів; можливість повторного складання визначається викладачем із встановленням додаткового терміну виконання завдань.
Політика щодо відвідування занять	Відвідування навчальних занять є обов'язковою складовою системи оцінювання та враховується під час нарахування балів. За наявності поважних причин (зокрема стану здоров'я або участі в міжнародних освітніх програмах) здобувач може навчатися в дистанційному (онлайн) форматі за попереднім погодженням із викладачем із подальшим представленням результатів виконаних завдань під час консультації. Пропуски занять без поважних причин не допускаються. Поважність причин має бути підтверджена відповідними документами або завчасним повідомленням викладача. Запізнення на заняття без обґрунтованих підстав також вважаються порушенням навчальної дисципліни.
Політика щодо термінів виконання завдань і	Усі навчальні завдання, визначені програмою дисципліни, підлягають обов'язковому виконанню у встановлені строки. У разі виникнення заборгованості її усунення здійснюється протягом одного тижня після завершення визначеного терміну.

перескладання	Завдання, подані з порушенням строків виконання без поважних причин, оцінюються зі зменшенням балів і можуть бути зараховані в межах 50% від максимально можливої оцінки.
Політика щодо правил поведінки на заняттях	Навчальна дисципліна передбачає роботу в колективі та взаємодію учасників освітнього процесу. Навчальне середовище в аудиторії ґрунтується на принципах доброзичливості, творчої співпраці та відкритості до конструктивної критики. Під час занять здобувачі зобов'язані перевести мобільні пристрої у беззвучний режим. За необхідності допускається тимчасовий вихід з аудиторії за погодженням із викладачем, за винятком залікових і екзаменаційних форм контролю. Заохочується висловлення власної позиції щодо теми заняття за умови її аргументованості та опори на аналітичні висновки, сформовані під час практичної та самостійної роботи.
Політика щодо комунікації з викладачем	Поза межами аудиторних занять офіційним каналом комунікації з викладачем є електронна пошта. Листування здійснюється у робочі дні до 18:00 з дотриманням встановлених правил: у темі листа обов'язково зазначається назва навчальної дисципліни; у тексті повідомлення необхідно вказати прізвище, ім'я та по батькові здобувача вищої освіти (анонімні звернення не розглядаються); файли мають бути підписані за схемою «прізвище_назва завдання». Допустимі формати файлів: текстові матеріали — doc, docx; ілюстративні матеріали — jpeg, pdf. Консультації викладача в приміщенні закладу вищої освіти проводяться у визначені дні та години. У разі службового відрядження, тимчасової непрацездатності або інших об'єктивних обставин викладач залишає за собою право перенести заняття на інший день за попереднім погодженням з адміністрацією та студентами.

Детальнішу інформацію щодо компетентностей, результатів навчання, методів навчання, форм оцінювання, самостійної роботи наведено у [Робочій програмі](#) навчальної дисципліни.

Розробник (розробники) силабусу
навчальної дисципліни

Дудченко А.М.

(підписи, прізвища, ініціали)

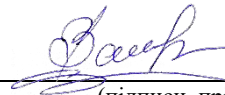
Гарант освітньої програми

Сосік О.Д.

(підписи, прізвища, ініціали)

Завідувач кафедри

Васкевич О.Є.

(підписи, прізвища, ініціали)

Силабус затверджено
на засіданні кафедри монументального і станкового живопису
(назва кафедри)

від «26» серпня 2025 р., протокол №1